

6. Eéte óp z'n Mééls èn in 't Mééls

Enne méns moet ééte um te lééve, zónder kan ie gewoon nie.

Der zin wénnig dinge in 't daageleks lééve wòr 't zò dik övver ge as eete. 't Weer mesjiens ók èn pólletiek, mér dòr gé 't wénniger övver as övver woorst, hötvlés èn petazzie. Zeeker mi de Vastelaevent huure 'n goej paan soep, kaaw sjóttel èn 'n zaacht gekókt éjke derbij. Enne goeje bójjem moet der zin, anders kanne ge nie hósse èn der ènne vatte.

Umdè ééte zò belangriek is, zin der in 't diealèkt veul weurd vur de versjillende gerèchte. En vanutj de universiteit van Nijmeege, wòr vanaf beginjorre seestig 't Limburgs Woordeboek wért gemakt én de Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde, zin versjillende vraogelisjte verstuurd nò de platse in Limburg mi as onderwèèrep "ééte".

Van lisjt nr. 16 wil ik hier wa Méélse weurd nuume. Dizze lisjt is dör Gerda Gielen in 1962 ingevuld mi as Méélse zégspersoeën "Plierspiettemiena" of wíduwe Verstappen-Otten, die toen 75 jaor waar. 't Ge dus övver weurd die tot 't awd Mééls van dizze éw behuure.

*"Plierspiettemiena" of
wíduwe Wilhelmina Verstappen-Otten*

Wa stóng der zoeë al óp tòffel ?

Soep of vórs vléssesoep, soep van rundvlés, biersoep, wòrvan bier 'n belangriek ónerdél waar, èn poorsoep. preisoep. Biersoep héb ik nòjt gehad mèr wal winjsoep, wijnsoep. Wij han 'n Tante Zuster in Oorsjòt zitte bij de Franciscanèsse èn as we dòr òjt hinginge, kreege we wal 's winjsoep, dòr zaat winj in. Echt lèkker vóng ik die nie.

Friet kéénde me vruuger nie. Dik han de ménse érpel in de paan of gekókte érpel. Mèr stamppót of petazzie waar ók gereegelde koost. Petazzie is 'n verbastering van 't Franse woord *potage*. Zoermoes, zuurkool, èn boerremoes, boerenkool, waare goe um der stamppót of petazzi van te maake. Me kéénde ók ènne *appelepróts*, stamppót van érpel èn appels.

Waffer vlés aat men al ?

Harst, 'n stuk gebraoje spék mi de *zwaars* nòg èn, frikkedèl, dè waar vruugger énne bal gehakt, *hèrre*, gekókte *hèrses*, *kèrmenaaj*, carbonade, *bl.oewoorst* èn *balkebrééj*. Wij sprooke bij óns tusj nie van balkebrééj mèr van *kerboet*. Hier *hèrre* ge óngevieër dezèlfde diskussie as bij *kéés* of *kieës*. Wa is *Mééls* ? Allebééj de weurd *wéere* zowa ééveveul gebruikt.

Veul gegéete woore ók *kójkjes*, gebakke reuzel òf *vèèrkesvèt*. Plierspiettemina nuumt utjgebakke reuzel *krèpkjes*. Ik héb aaltidj van *kójkjes* gesprooke.

Broeëd hé ók aaltidj bij 't ééte gehuurd, ók in *Méél*. Ge hat *zwart broeëd*, roggebroeëd, èn wit. Mi *wéég* òf *mik* woor wittebroeëd bedoeld. *Plats* woor mi néjaor gebakke, dè waar 'n plat, rónnd witbroeëd. "Toeppe vur 'ne plats" waar rónnd néjaor in de jòrre vieftig 'n begrip.

Ge had ók witbroeëd gebakke in de vèurem van 'ne man: 'ne *stoeteman* òf *wéggeman*. Ge had kléénj wittebruuëtjes: *stuuëtjes*, *bestéelle* èn *rullekes*. 'N *stuuëtje* bakte me zèèlef, 'n *bestél* haa 'n gètje in 't midde èn 'n *rulleke* waar gedreejd in de veurem van 'n aacht. Wa luukser waar 'ne *krintemik* òf *krintewéég* "krintebroeëd" èn 'ne *rezinjemik* "rezinjabroeëd". 'N "boterham" waar 'ne *bótteram* mèr wichter pròtte ók wal van 'ne *bam* òf 'n *bémmeke*.

Koek (de *oe* langk utjsprééke) is aaltidj veul gebakke. 't *Beslag* vur 't bakke van pannekuuk woor d'n *timper* genuumd. 'n Woord dè ge nou nie mèr huurt. 't *Is* 'n awd woord dè teruggé óp 't *Latinj*. 't Hé te maake mi *temperare* "in de juiste verhouding mengen". Pannekoek kooste ge mi versjillende dinge vulle. Ge had dan ók *krintekoek*, *spèkkoek*, *kórsekoek*, *junjkoek*, *boekkeskoek*. Waar de koek zónder geest gebakke èn tètj gewórre, dan mooste ge *lèrrenties* "leren ties" eete.

As 'n sort naogerècht harre ge versjillende sórte pap. D'r woor pap mi broeëdbrök gegéete, mesjien woor dizze pap ók wal *slabberans* genuumd.

Pap van boekweitmeel waar *boekkespap*, in *bierpap* zaat netuurlek bier verwéérekt, in *pèrrepap* waare *pèrre* in gekókt. *Bótttermòlkse pap* waar pap van karnemèllek; dik dee me dør proemme in. *Haavermòute pap* woor veul gegéete òf moet ik zégge gedrónke. *Risjepap* "rijstepap" kwaam dik óp vrijdig óp tòffel. Dè waar steevige koost èn die woor dan tesaame mi vis opgediend. *Besjutjepap* waar nie zò dik van structuur, dè waar mieër rómme mi besjutj derin.

'n Bekéénd gerècht in Limburg èn ók in Méél waar vruugger -èn nou ók nòg- de *flaaj*. Ge zòt die kanne umsjrievè as "cirkelvormig gebak met vulling". Die vulling waar de *speesj*, nie veul anders as vruchtemoes. Nòg in de jòrre vieftig -dè wit ik nòg- woor die speesj dör boerre èn ók dör burgers nò den bèkker gebroocht. Afhankelik van die speesj harre ge *proemmeflaaj*, *kórseflaaj*, *appeleflaaj*, *abrikoeëzeflaaj*. Ik dink dè de speesj vur de *risjeflaaj* èn de *bótteflaaj* dör den bèkker zèèlef woor gemakt. De bótterflaaj woor ók wal *grummelkesflaaj* genuumd, mèr zèèlef héb ik aaltidj gepròt van bótterflaaj. *Mòrreflaaj* "vla met vulling van wortelen" waar blikbaar wal bekéénd in Méél, want Plierspiettemiena nuumt die, mèr ik kan mij nie herinnere dè ik die òjt gehad héb.

Probeer mi de Vastelaovend mèr 's wa van dees gerèchte utj. Ze zalle hèndig smaake. As 't de mèn in Méél vruugger smakte, moet 't nou ók nòg smaake bij de tiggewórrige Méélse. Of véélt d'r övver smaak te twiste ? De mènse van nou hébbe vul te veul te kieze. Die keus han ze vruugger laang nie aaltidj. Mèr zin wij d'r zòveul bétter èn ? Pruuf mèr 's wa van vruugger èn géf dan 'n òrdél.

'ne Goeje, smaakeleke Vastelaovend !

Herman van de méster